

UNGDOMSARBETE I SKOLORNA

Ulla-Riitta Moilanen, Kanuuna

Undervisnings- och kulturministeriet

UNGDOMSARBETE I SKOLORNA-SAMMANSTÄLLNING

Sammanställningen Ungdomsarbete i skolorna erbjuder nyttiga råd, tips och exempel för dem som ska börja med ungdomsarbete i skolorna och dem som redan utför det.

Innehåll

1 Ungdomsarbete i skolorna – Skolans ungdomsarbete	2
2 Plan för skolsamarbete.....	2
3 Skolungdomsarbetarens befattningsbeskrivning.....	14
3.1 Skolungdomsarbetets styrgrupp	14
3.2 Förutsättningar för att skolungdomsarbetet ska lyckas	14
4 Praktiska arbetsuppgifter	15
4.1 Rastmöten/rastverksamhet	16
4.2 Klassobservation	17
4.3 Klassarbete	20
4.4 Gruppbildning	21
4.5 Smågruppsverksamhet	22
4.6 Individuellt arbete	23
4.7 Huoltamo-/Lataamo-verksamhet	23
5. Det generellt inriktade elevvårdsarbetet	24
5.1 Multiprofessionellt elevvårdsarbete (individuellt elevvårdsarbete)	24
6 Samarbete med vårdnadshavarna	25
7 Funktionella/gemenskapsfrämjande föräldramöten (längd: två timmar)	25
8 Verksamhet i anslutning till den gemensamma elevantagningen	27
9 Lahtis ungdomstjänsters beställningsbara temapaket.....	27

1 Ungdomsarbete i skolorna – Skolans ungdomsarbete

vara skolans rektor.

Ungdomsarbete i skolorna utförs med beaktande av kommunens resurser, behov och vilja. En ungdomsarbetare arbetar sällan hela sin arbetstid på skolan. De som har benämningen ungdomsledare arbetar ofta förutom i skolan även inom fritidssektorn, till exempel på ungdomsgårdar, på nätet eller genom att finnas närvarande i bostadsområden, på gatorna och i köpcentrum.

I skolan arbetar representanter för många olika yrkesgrupper och därför bör den som utför ungdomsarbete på skolan ha en tydlig befattningsbenämning. Benämningen skolungdomsarbetare används av merparten av ungdomsarbetarna som arbetar på högstadieskolor. En ungdomsarbetare som arbetar i skolan kan vara anställd av ungdomstjänsterna, en organisation eller i vissa kommuner av skolan. En skolungdomsarbetares chef arbetar i regel vid ungdomstjänsterna, men chefen kan även

2 Plan för skolsamarbete

Det lönar sig att ta samarbetsplanens (= registrerad plan) mål från läroplanen. Genom målen hittar man gemensamma verksamhetsprinciper och därigenom praktiska åtgärder samt ansvarsområden och uppföljning/utvärdering.

Det är bra att upprätta en samarbetsplan tillsammans med skolan (rektorn), skolungdomsarbetaren och hans chef. I planen beaktas områdets och skolungdomarnas behov och särskilda inslag.

Inför utvärderingen bör man exempelvis ha en kundnöjdhetsenkät eller intervjuer med eleverna och skolpersonalen (lärare, assistenter, elevvårdspersonal o.s.v.). Enkäten bör genomföras innan skolårets slut. Man bör gå igenom enkätens resultat och ur dem lyfta fram åtgärder till följande läsårs skolsamarbetsplan.

Verksamhetsprinciper	Praktiska åtgärder	Ansvar	Uppföljning
Främja gemenskap, färdigheter i att fungera i grupp och ansvarsfull interaktion inom den egna klassen och mellan grupper.	<p>Teambuildingdagar/ gruppbildningsdagar på ett lägerområde, i en ungdomslokal eller på skolan.</p> <p>Besöksdagar då skoleleverna kan bekanta sig med ungdomslokalernas verksamhet.</p> <p>Områdets ungdomsledare gör regelbundna skolbesök/rastmöten</p> <p>Sjätteklassisternas besöksdagar på högstadieskolan → övergångsarbete</p> <p>Klassernas behov utvärderas genom att observera klassituationer/rastbeteende . Genomgång av klassobservationer tillsammans med läraren</p>	<p>Skolungdomsarbetaren, områdets ungdomsledare, skolkuratoren, 3:e sektorns personal, lärarna.</p> <p>Skolungdomsarbetaren/områdets ungdomsledare.</p> <p>Skolungdomsarbetaren/områdets ungdomsledare.</p> <p>Generellt inriktade elevvårdsgruppen</p> <p>Skolungdomsarbetaren/skolkuratoren/hälsovårdaren</p> <p>Skolungdomsarbetaren/skolkuratoren/läraren</p> <p>Skolungdomsarbetaren/skolkuratoren/ skolhälsovårdaren/skolpsykologen/områdets ungdomsledare</p>	

	<p>eller kuratorn och eventuellt fortsatt arbete vid behov.</p> <p>Stärka grupp- och sociala färdigheter samt hitta och stärka arbetsro. Klassspecifikt arbete i klasser där man har haft gruppförändringar eller problem med arbetsro.</p> <p>Smågruppsverksamhet</p>		
--	--	--	--

<p>Ungdomstjänsternas enheter, metoder och tillvägagångssätt används som inlärningsmiljöer.</p>	<p>Teambuilding/ gruppbildningsdagar</p> <p>Smågruppsverksamhet</p> <p>Vänelevsutbildningar</p> <p>Skolornas föräldramöten (gemenskapsfrämjande/ funktionella föräldramöten)</p> <p>Besöksdagar då områdets skolelever kan bekanta sig med ungdomslokalen</p>	<p>Skolungdomsarbetaren/områdets ungdomsledare</p> <p>Skolungdomsarbetaren/skolkuratoren/ skolpsykologen/läraren/områdets ungdomsledare/församlingspersonal</p> <p>Skolungdomsarbetaren/vänelevsverksamhetens ledande lärare/vänelevsutbildaren</p> <p>Generellt inriktade elevvårdsgruppen/klassföreståndaren/områdets ungdomsledare</p> <p>Områdets ungdomsledare/skolungdomsarbetaren</p>	
---	---	--	--

<p>Skol- ungdomsarbetaren deltar i organiseringen av funktionella aktiviteter, temadagar och olika slags evenemang tillsammans med skolpersonalen. Ungdomstjänsterna skapar temaevenemang för att stöda ungdomarnas sociala färdigheter och vardagskompetens, som sedan används som en del av undervisningen.</p>	<p>Funktionella aktivitetsstunder med låg tröskel varje vecka.</p> <p>Producera innehåll för skolans temadagar och delta i genomförandet av dagarna.</p> <p>Genomföra ungdomstjänsternas temaevenemang på skolan.</p> <p>Tillsammans med läraren planeras och verkställs lektionspaket som stödjer sociala färdigheter och vardagskompetens.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren</p> <p>Skolungdomsarbetaren/läraren</p> <p>Skolungdomsarbetaren/områdets ungdomsledare</p> <p>Skolungdomsarbetaren/läraren</p>	
---	--	--	--

<p>Skol- ungdomsarbetaren s och lärarens samarbete.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren deltar i planeringen och verkställandet av klassföreståndarens lektioner vid behov.</p> <p>Skolungdomsarbetaren håller gruppbildningslektioner och temabundna lektioner tillsammans med läraren.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren/klassföreståndaren</p> <p>Skolungdomsarbetaren/läraren</p>	
---	--	--	--

<p>Skol- ungdomsarbetaren deltar i den generellt inriktade elevvårdsgruppens arbete vid högstadieskolan.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren deltar i den generellt inriktade elevvårdsgruppens möten vid högstadieskolan.</p> <p>Skolungdomsarbetaren medverkar i genomförandet av klassspecifika enkäter.</p> <p>Delta i övergångsarbete vid övergången från lågstadiet till högstadiet.</p> <p>Skolungdomsarbetaren medverkar i planeringen och genomförandet av gemenskapsfrämjande föräldramöten.</p>	<p>Regelbundna mötestider</p> <p>Generellt inriktade elevvårdsgruppen</p> <p>Skolungdomsarbetaren/skolkuratoren/skolpsykologen/hälsovårdare/elevhandl edaren</p> <p>Generellt inriktade elevvårdsgruppen</p>	<p>Genom förda möten</p>
--	---	--	----------------------------------

<p>Skol- ungdomsarbetaren deltar i produktionen och verkställandet av föräldramötenas innehåll.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren planerar och verkställer till exempel föräldramöten för sjundeklassisternas vårdnadshavare/gemensam ma funktionella föräldramöten för åttondeklassisterna och deras vårdnadshavare/föräldramöt en om fortsatta studier för niondeklassisterna och deras vårdnadshavare.</p> <p>Skolungdomsarbetaren ordnar vid behov temabundna föräldramöten för vårdnadshavarna (rusmedel, ungdomars spelande och ungdomars självkänsla).</p> <p>Skolungdomsarbetaren presenterar sig för vårdnadshavarna och berättar om sitt arbete och sin roll i skolmiljön.</p>	<p>Generellt inriktade elevvårdsgruppen, lärarna och områdets ungdomsledare</p> <p>Skolungdomsarbetaren/områdets ungdomsledare</p> <p>Skolungdomsarbetaren</p>	
---	--	--	--

<p>Skol- ungdomsarbetaren deltar i skolans elevkårsstyrelse- verksamhet och elevkårsarbetet mellan högstadie- skolor.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren deltar i elevkårsstyrelsens möten och samarbetar med styrelsen vid behov.</p> <p>Skolungdomsarbetaren deltar vid behov i det regionala elevkårsstyrelse- arbetet.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren/elevkårens ledande lärare</p>	
<p>Med väneleversnas kamratstöd främjas trygghet och en uppmuntrande atmosfär i skolan.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren kan vara arbetspar med en ledande lärare eller själv vara ledare.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren/väneleversverksamhetens ledande lärare</p>	

<p>Med rastverksamheten ökar man ungdomarnas delaktighet och skoltrivsel. Ungdomarna inkluderas i genomförandet av rastaktiviteter.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren samlar ihop elever till en aktivitetsgrupp som ordnar rastverksamhet för de andra eleverna.</p> <p>Skolungdomsarbetaren utbildar elever i genomförandet av rastaktiviteter</p> <p>Skolungdomsarbetaren håller spelraster, kaffestunder, ledda aktiviteter och motionsstunder för eleverna.</p> <p>Skolungdomsarbetaren kan möta eleverna genom aktiviteter med låg tröskel, t.ex. brädspel eller andra snabba aktiviteter.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren</p> <p>Skolungdomsarbetaren/klubbverksamhetens ansvariga lärare</p> <p>Skolungdomsarbetaren/områdets ungdomsledare/skolans pedagogiska ledare</p> <p>Skolungdomsarbetaren</p>	
---	--	---	--

<p>Skol- ungdomsarbetaren nätverkar och samarbetar med multiprofessionell a aktörer och deltar i verkställandet av vårdsplanen.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren deltar i det multiprofessionella regionala vårdsarbetet för barn och unga.</p> <p>Skolungdomsarbetaren är medlem i regionala breda elevvårdsgrupper.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren/områdets multiprofessionella aktörer</p> <p>Regionala elevvårdsgruppen</p>	
<p>Man skapar aktivt situationer för hantering av ämnen som uppstår bland ungdomarna och tar tag i aktuella fenomen tillsammans med elevvårdsgruppen och skolans övriga personal.</p>	<p>Anordnande av Lataamo- eller Huoltamo*-verksamhet i samarbete med den generellt inriktade elevvårdsgruppen.</p> <p>*Mer om Lataamo/Huoltamo- verksamheten senare i de praktiska arbetsuppgifterna</p>	<p>Skolungdomsarbetaren/skolkuratorn/ skolhälsovårdaren/skolpsykologen</p>	
<p>Man stödjer ungdomarnas medvetenhet om tjänster, aktörer och säkra fritids- sysselsättningar som är riktade till dem.</p>	<p>Marknadsföring och informationsgivning av ungdomstjänsternas/ organisationernas verksamhet på skolan, hänvisning till hobbyer och fritidsaktiviteter</p>	<p>Skolungdomsarbetaren/områdets ungdomsledare/organisationernas personal</p>	

<p>Man bemöter ungdomarna i skolvardagen.</p>	<p>Rastmöten med låg tröskel.</p> <p>Målinriktade möten, utredning av gräl mellan elever, utredning av elevers problemsituationer, lösa utmaningar i gruppdynamiken eller få med ensamma ungdomar i rastverksamheten.</p> <p>Stödåtgärder som ökar välbefinnandet tillsammans med en grupp eller en enskild elev (samtal, hitta ensamma ungdomar, uppmuntra till hobbyer eller andra fritidsaktiviteter o.s.v.).</p> <p>Observation av elever på rasterna vid behov, till exempel som stöd för arbetet i klassrummet.</p>	<p>Skolungdomsarbetaren</p> <p>Skolungdomsarbetaren/läraren</p> <p>Skolungdomsarbetaren</p> <p>Skolungdomsarbetaren/skolkuratorn/läraren</p>	
---	---	--	--

3 Skolungdomsarbetarens befattningsbeskrivning

Ungdomsarbete i skolan är förebyggande arbete som utgår från ungdomarna. Arbetet planeras, utvärderas och utvecklas i samarbete med skolan. En ungdomsarbetare som arbetar på skolan är en stressfri vuxen som bemöter ungdomarna på rasterna, i klassrumssituationer, i smågrupper med mera för att främja gemenskap och välbefinnande. Befattningsbeskrivningen kan även innefatta exempelvis planering och ledning av rastverksamhet. Dessutom kan befattningsbeskrivningen inkludera ledning av ungdomar i fritidsaktiviteter till exempel i ungdomslokalen. Arbetsbeskrivningen informeras även till lärarna och skolpersonalen.

Arbetsbeskrivningen bör innehålla arbetets centrala delområden

- Ledning av ungdomar och pedagogiskt arbete i skolmiljö
- Nätverksarbete
- Planering, utveckling, utvärdering och dokumentering av aktiviteter
- Skapa modeller för ungdomsarbete i skolan
- Stöttning av ungdomars fritidsaktiviteter under skoltid och lov
- Det är även bra att anteckna upprepningen av arbetets centrala delområden och dess andel av arbetstiden.

3.1 Skolungdomsarbetets styrgrupp

I början av skolungdomsarbetet är det bra att samla ihop en styrgrupp för rotandet och utvecklandet av arbetet. Styrgruppen skulle kunna ledas och sammankallas av exempelvis rektorn. Förutom skolungdomsarbetaren och rektorn skulle lärare, en kurator eller den regionala ungdomsledaren kunna ingå i gruppen. Gruppen skulle samlas oftare under det första året och man kunde fundera över dess existens under resans gång. När arbetsformen har etablerats är det inte säkert att gruppen behövs längre. I gruppen skulle man ha möjlighet att gå igenom skolungdomsarbetets fungerande modeller och utmaningar, samt komma på idéer för framtiden. Dessutom fungerar gruppen också som handledare för skolungdomsarbetaren.

3.2 Förutsättningar för att skolungdomsarbetet ska lyckas

- Multiprofessionellt samarbete och öppen dialog
- Ungdomsarbetet sätter upp mål för arbetet, som utvecklas och utvärderas i samarbete med skolan

- Rektorns och skolpersonalens engagemang i ungdomsarbetet
- Skolungdomsarbetaren tillhör skolgemenskapen och man har tillgång till tillräckligt med information
- Tydlig ledning av arbetsformen. Tillräckligt med resurser för planering och utveckling.

4 Praktiska arbetsuppgifter

Övergångsarbete (åk 6–7)

Skolungdomsarbetarens och skolkuratorns samarbete

Exempel

Januari–februari: Skolkuratoren och skolungdomsarbetaren besöker årskurs 6 i områdets skolor (de årskurser där man i regel går över till högstadiet). Under besöket kartläggs situationen i klassen och elevernas tankar om att flytta över till högstadiet, till exempel kan man dela upp klassen i fyra grupper och be grupperna fundera och skriva ner sina tankar.

Saker som grupperna kan fundera på

- vad förväntar du dig av att börja i sjuan
- vilka saker är du fundersam över/nervös för vid övergången till sjuan
- vilka saker hoppas du förändras i er klass
- vilka saker är bra i er klass?

Grupperna går runt i klassen och svarar turvis (ca 5 min) på varje fråga. Avslutningsvis presenterar varje grupp ett resonemang.

Dessutom kan man kartlägga sociala relationer (t.ex. genom att intervjua eleverna, intervjua läraren, enkät, observation). Den insamlade informationen kan vid behov användas som ett redskap vid sidan av annan information vid bildandet av klasser.

Maj: Under högstadieskolans besöksdag presenterar den generellt inriktade elevvårdsgruppen/väneleverna sitt "arbete" på olika stationer. Man kommer överens om tidtabellen för höstens sjundeklassisters gruppbildningsdagar.

Augusti–september: Klassbesök/presentation i årskurs 7. Den generellt inriktade elevvårdsgruppen presenterar sig och observerar klasserna.

September–oktober: Ungdomstjänsterna bildar grupperna för årskurs 7 (klassföreståndaren och kuratorn är med och observerar klasserna).

November: Man kartlägger de sociala relationerna som bildats i den nya klassen på det sätt som man anser vara bäst. Kartläggningen kan göras genom att intervjua elever och lärare, genomföra enkäter eller observera klassen.

Elevvårdsgruppen har en generellt inriktad genomgång av klasserna. Elevvårdsgruppen går igenom teambuildingdagarna samt kartläggningarna av klassen, även två elever från klassen och klassföreståndaren medverkar. Man kommer överens om eventuellt fortsatt arbete med klassen.

4.1 Rastmöten/rastverksamhet

På rasterna är skolungdomsarbetaren en lättillgänglig, stressfri, närvarande vuxen med låg tröskel – en bemötare. Under rasterna skapar hen aktivt situationer där ungdomarna och ungdomsgrupperna kan verka tillsammans och där eleverna får påverka och skapa aktiviteter i skolans vardag, exempelvis till rasterna. Skolungdomsarbetaren är någon som förstärker, säkerställer och skapar situationer där eleverna kan organisera aktiviteter åt varandra.

I rastsituationerna är det också möjligt att observera grupper och elever i en friare verksamhetsmiljö jämfört med på lektionerna. Eleverna beter sig på annat sätt på rasterna än på lektionerna. Elevernas kompisrelationer kan finnas i andra klasser och de kan ha betydelse för förankringen i den egna klassen.

Exempel

Skolungdomsarbetaren och läraren utbildar tillsammans högstadieelever till att bli rastaktörer som organiserar rastverksamhet. Verksamheten kan bestå av rörelseaktiviteter inomhus och utomhus, handarbete, avslappning med mera. Elevårsstyrelsens medlemmar, det vill säga klassens förtroendeelever, kan kartlägga sin klass rastönskemål. På enhetsskolor kan högstadieklasserna vara faddrar till lågstadieklasserna. Högstadieeleverna kan organisera rastverksamhet för lågstadieeleverna.

Skolungdomsarbetaren kan i dessa situationer fungera som förstärkare och säkerställare, skaffa redskap och uppmuntra eleverna i ledningssituationer. En del av aktiviteterna kan kräva en övervakare. Även lärare och skolgångsassistenter kan vara övervakare.

4.2 Klassobservation

Det måste alltid finnas ett behov för klassobservation. Behovet kan uttryckas av en elev, en lärare eller elevvårdsgruppen. Behovet att observera kan handla om att bekanta sig med elevgruppen, problem med arbetsro, sociala relationer inom gruppen, mobbningsituationer och så vidare. När man går in i klassen måste man alltid berätta för eleverna och läraren varför klassobservationen genomförs. Man ska berätta för läraren i förväg att observationen gäller klassen och dess elever.

Det lönar sig att genomföra observationen på olika slags lektioner (konst- och färdighetsämnen/läsämnen). Observationstillfället bör genomföras i klassens bakre del. Hjälpmedel skulle kunna vara sittordning, foton och annat som underlättar observationen. Observationen kan också utföras som ett pararbete tillsammans med exempelvis kuratorn, hälsovårdaren, rektorn eller en av områdets ungdomsledare. Lektionen ska alltid respekteras och det lönar sig att genomföra klassobservationen ensam eller tillsammans med arbetsparet, till exempel kuratorn.

Observationssituationen utreds vid behov tillsammans med eleverna, läraren, den generellt inriktade elevvårdsgruppen eller dem som direkt berörs av situationen. Klassobservationer leder ofta till klassarbete. Eventuell fortsatt bearbetning överenskommes med den sammansättningen som man börjar bearbeta situationen med.

Fördelar med observation

- Man lär känna ungdomarna och klassen som grupp
- Man lär känna lärarna bättre
- Observation är ett mångsidigt användbart verktyg även utanför klassrummet, t.ex. på raster och vid gruppbildningar
- Informationen som fås vid observationstillfället är till hjälp i den fortsatta hanteringen av många situationer (mobbing, konflikter mellan elever o.s.v.)
- Efter observationen skulle det vara bra att diskutera observationerna med läraren. Lärarens och observatörens gemensamma observationer är till hjälp vid fortsatt hantering av situationer.

Exempel

En klassföreståndare för en åttondeklass har uttryckt sin oro för stämningen i klassen till den generellt inriktade elevvårdsgruppen. Klassföreståndaren har även fått liknande information från lärarna som undervisar klassen. Gruppen diskuterade situationen och skolungdomsarbetaren berättade om resultaten av elevernas gruppbildning och observationer om beteendet på rasterna. Tillsammans kom man överens om att klassföreståndaren och skolungdomsarbetaren planerar hur man ska börja bearbeta situationen i klassen. Vid behov deltar även kuratorn i arbetet.

1) Skolungdomsarbetaren observerar klassen på olika slags lektioner. Skolungdomsarbetaren märker att klassen har tydliga ledare som styr beteendet hos klassens övriga elever. Under lektionerna "blänger" eleverna på varandra, en del av eleverna skrattar åt andras felaktiga svar och dessutom är läraren tvungen att ingripa i skrikande och annat störande beteende. Klassen betar sig i det närmaste på samma sätt på alla lektioner.

2) Skolungdomsarbetaren går igenom resultaten av observationerna tillsammans med klassföreståndaren. Tillsammans funderar de över hur man ska berätta för eleverna om observationsresultaten och beslutar sig för att inleda klassarbete.

3) Man berättar ärligt om klassobservationens resultat för klassens elever. Saken uttrycks så att inget riktas mot någon personligen. Utifrån observationerna låter man klassen arbeta i grupper.

Eleverna svarar på följande frågor i smågrupper:

- Hurdan stämning har ni i klassen?
- Har du sett mobbning i klassen? Om du har det, vilken slags mobbning
- Hurdan arbetsro har ni i klassen?

Man går igenom grupparbetena och diskuterar svaren med klassen.

4) I samarbete med klassen och klassföreståndaren kommer man överens om en fortsatt gruppbildning. Eleverna ansåg att stämningen i klassen till stor del påverkas av att alla inte känner varandra. Ur svaren framkom även att vissa elever har problem med kompisar på fritiden.

5) Gruppbildningen genomfördes i områdets ungdomslokal tillsammans med skolungdomsarbetaren och områdets ungdomsledare. Under gruppbildningen deltog klassföreståndaren och skolkuratoren i form av observatörer. I början av gruppleddningen skrev varje elev anonymt ner tre saker som klassen behöver utveckla. Vid genomgången av gruppbildningen såg man vilka tre saker av de som skrivits ner på morgonen hade fått flest röster.

De här tre sakerna sattes upp inför eleverna och de röstade om vilka två av dessa som de vill ha som utvecklingsobjekt. Eleverna i klassen satte upp mål som de som en klass siktar mot. Klassen valde ut stämning i klassen och arbetsro som utvecklingsobjekt.

6) På klassföreståndarens lektioner fortsatte klassföreståndaren och skolungdomsarbetaren att bearbeta målen tillsammans med klassen. Under lektionerna gjorde man grupparbeten, en drömkarta, en känsloträcka och många funktionella gruppövningar. Processen pågick hela höstterminen. Med hjälp av elevernas positiva arbete förbättrade klassen stämningen och arbetsron. Som belöning fick de tillstånd att ordna en lillajulsfest.

7) I början av vårterminen kartlades situationen i klassen med hjälp av frågorna i punkt tre. Situationen var märkbart bättre och eleverna önskade sig mer aktiviteter på klassföreståndarens lektioner.

4.3 Klassarbete

Klassarbete genomförs systematiskt och endast vid behov. Med klassarbete främjar man färdigheter att fungera i grupp och ansvarsfull interaktion med andra eller löser problem som uppstått i klassen. Behovet av arbete kan komma från den generellt inriktade elevvårdsgruppen, läraren, eleverna eller via klassobservation. Påbörjande av klassarbete kräver alltid en kartläggning av utgångssituationen: vad ligger bakom situationen, hur ska arbetet genomföras och vilka mål strävar man efter. Teman kan till exempel vara sociala relationer mellan eleverna, arbetsro, mobbning, brist på skolmotivation eller stämningen i klassen.

Klassarbetet bör genomföras på ett yrkesövergripande sätt (skolungdomsarbetare, skolkurator, skolpsykolog, hälsovårdare, elevhandledare, rektor och områdets ungdomsarbetare) med beaktande av situationen. Klassföreståndaren/läraren kan delta i situationen antingen som deltagare eller som en av ledarna för arbetet.

Arbetsmetoder

- Grupparbete
- Individuella intervjuer
- Enkäter
- Gruppbildning.

Resultaten av klassarbetet måste alltid gås igenom med klassen. Lyfta fram de viktigaste sakerna och engagera klassen i det fortsatta arbetet. Eleverna måste få uppleva sig delaktiga och känna att arbetet är för hela klassens bästa.

Exempel

Man låter eleverna besvara Hur är läget?-enkäten. Eleverna svarar anonymt på en klassspecifik enkät via t.ex. Zef eller Forms. I enkäten frågar man om stämningen i klassen, mobbning, trivsel i skolan, skolmåltiderna och så vidare. Man går igenom enkäterna och gör klassspecifika sammanställningar av dem. Medlemmarna i den generellt inriktade elevvårdsgruppen besöker klassen och berättar om svaren på enkäten. Innan de besöker klassen har till exempel kuratorn och skolungdomsarbetaren plockat ut utvecklingsobjekt ur svaren. Utifrån dem skapar man frågor för grupparbeten. Eleverna stannar i grupperna och uppsättningen av frågor går från en grupp till en annan. Man går igenom grupparbetena och kommer överens om en eventuell fortsättning till klassarbetet.

Exempel på frågor

- 1) Hurdan mobbning förekommer i klassen?
- 2) Hurdan stämning har ni i klassen och vad påverkar stämningen?
- 3) Vilka saker påverkar arbetsron i klassen?

Klassföreståndaren, den generellt inriktade elevvårdsgruppen eller en regional ungdomsledare kan delta i klassarbetet.

4.4 Gruppbildning

Gruppbildning är en metod för att försöka få gruppen/klassen att fungera tillsammans. I en gruppbildningssituation genomför gruppmedlemmarna funktionella uppgifter tillsammans. Gruppbildningssituationen ska kännas trygg för alla deltagare. Med trygghet avses deltagarens egen psykiska trygghet och ett säkert utrymme där själva gruppbildningen sker. Under gruppbildningen tävlar man inte om vem som är bäst, utan lär sig upplevelsebaserat att göra saker tillsammans genom att uppmuntra och stötta andra. Var och en kan med sin egen aktivitet påverka uppkomsten av en bra sammanhållning. Gruppbildningen planeras alltid separat till varje enskild grupp med hänsyn till gruppens behov.

Gruppbildningssituationer

- Gruppbildning av sjundeklassister
- Observerade utmaningar i klassens/gruppens gruppdynamik
- Nya elever/personer kommer till klassen/gruppen
- En ny grupp (medlemmarna känner inte varandra)

Gruppbildningen leds vanligtvis av en ungdomsarbetare tillsammans med exempelvis församlingens ungdomsarbetsledare, läraren eller skolkuratoren. Gruppbildningsstunden kan observeras av läraren, skolkuratoren eller någon annan person inom gruppens verksamhet. Man ska presentera observatörerna och berätta om deras roll för dem som deltar i gruppbildningen. En observatör ingriper aldrig själv i gruppbildningssituationen. Eventuella iakttagelser och observationer ska framföras till den som leder gruppbildningen.

4.5 Smågruppsverksamhet

Behovet av smågruppsverksamhet kan komma från läraren, den generellt inriktade elevvårdsgruppen eller en vårdnadshavare. En fungerande storlek för en smågrupp är 3–8 ungdomar. Vanligtvis fastställs gruppens varaktighet och målsättningar när den bildas. Gruppen kan samlas ihop av ensamma elever, livliga elever eller elever som har problem med skolmotivationen. Behovet av att starta en grupp kan variera mycket. Gruppledare kan vara 1–2 vuxna, till exempel ett arbetspar bestående av skolungdomsarbetaren och skolkuratoren. Gruppen kan samlas under eller efter skoldagen på skolan eller i ungdomstjänsternas lokal.

4.6 Individuellt arbete

Skolungdomsarbetaren är i regel den som bemöter gruppen. Skolungdomsarbetaren kan ändå ha individuella kontakter. För en del ungdomar räcker så kallat lättare stöd. Skolungdomsarbetaren kan vara en vuxen som den unga upplever att hen kan berätta om saker som oroar hen. Ämnena kan bland annat vara stora livsförändringar, mobbningsituationer, ensamhet och kompisrelationer.

Den unga kan enkelt och snabbt komma till skolungdomsarbetaren utan tidsbokning. Om situationen så kräver kan skolungdomsarbetaren hänvisa den unga till exempelvis skolkuratoren.

4.7 Huoltamo-/Lataamo-verksamhet

Huoltamo är temabunden verksamhet som elevvården ordnar på raster eller efter skoldagen. Det är helt frivilligt att delta i verksamheten. Huoltamo-verksamheten är generellt inriktad elevvårdsverksamhet med låg tröskel.

Huoltamo-verksamheten arrangeras vanligtvis av ett team från den generellt inriktade elevvårdsgruppen, som kan innefatta kuratorn, psykologen, hälsovårdaren och skolungdomsarbetaren. I själva genomförandet av Huoltamo kan en varierande grupp delta beroende på vem som skulle kunna ha bäst grepp om ämnet. Beroende på ämnesområdet kan även någon utanför teamet delta, till exempel elevhandledaren eller det ambulerande ungdomsarbetet.

I Huoltamo har man varje gång ett tema kopplat till välbefinnande som ungdomarna får bekanta sig med på olika aktivitetsstationer. Ämnena kan vara självkänsla, utseendepress, rusmedel, sociala relationer, könsmångfald med mera. Några medlemmar ur den generellt inriktade elevvårdsgruppen leder diskussionerna. Dessutom kan man servera saft och kex i Huoltamo.

Exempel

Terminens första Huoltamo-tillfälle skulle kunna ha temat Bekanta dig med elevvården. Under det här Huoltamo-tillfället kan eleverna bekanta sig med elevvårdens medlemmar på ett spelifierat sätt. Man presenterar Huoltamo-verksamheten för dem och samlar in önskemål om teman för läsåret. Bland de här temana väljer man sedan Huoltamo-teman för resten av läsåret.

Ett populärt tema har årligen varit stresshantering. I anslutning till det har man vid Huoltamo-tillfället till exempel arrangerat kort ledd avslappning, en interaktiv utställning av stressleksaker, en stressvägg där eleverna har fått ge utlopp för stressande ämnen och en verkstad där man funderade över hur man kan lindra stress. Eleverna har kunnat ta med sig en tipslista om stresshantering som en psykolog har samlat ihop. Efter Huoltamo-tillfället har skolungdomsarbetaren via Wilma alltid skickat ett Huoltamo-brev till alla elever, där man sammanställer innehållet i Huoltamo-tillfället och exempelvis ger bra tips utifrån ämnet.

5. Det generellt inriktade elevvårdsarbetet

Skolungdomsarbetaren är gruppens aktiva aktör som för fram aktuella ungdomsfenomen i gruppen. Ledarna, som utför en del av sitt arbete inom fritidssektorn, är länken mellan skolan och fritiden. Således kan de berätta om ungdomars sammankomster i området och eventuella gruppfenomen med hänsyn till deras påverkan på skolarbetet. Expertisen inom gruppdynamik syns både i elevvårdsgruppens arbete och även utanför den i skolans vardag och ungdomarnas fritid. Skolungdomsarbetarens generellt inriktade arbetsgrepp och arbete tillsammans med grupperna möjliggör omfattande information i skolans elevgrupp.

5.1 Multiprofessionellt elevvårdsarbete (individuellt elevvårdsarbete)

Vid behov kan skolungdomsarbetaren bjudas in till den multiprofessionella elevvårdsgruppen (elev – vårdnadshavare). Skolungdomsarbetaren kan i vissa fall ha en heltäckande bild över elevens situation. Eleven har kunnat vända sig först till skolungdomsarbetaren med sina problem. Vid

utredningen av situationen har skolungdomsarbetaren börjat föra ärendet framåt till skolans elevvårdspersonal eller vårdnadshavaren och kanske även gjort en barnskyddsanmälan om eleven.

6 Samarbete med vårdnadshavarna

Skolungdomsarbetaren kan kontakta elevens vårdnadshavare i exempelvis sådana situationer där man utreder mobbning eller gräl mellan elever. Samarbetet kan ske via Wilma, per telefon eller vid ett elevmöte. Samarbetet kan också vara klassspecifikt i samband med föräldramöten.

7 Funktionella/gemenskapsfrämjande föräldramöten (längd: två timmar)

Vid funktionella föräldramöten deltar vanligtvis eleverna i en klass och deras vårdnadshavare. De teman som behandlas under mötet har samlats in från elever, vårdnadshavare, lärare eller den generellt inriktade elevvårdsgruppen. Klassföreståndaren informerar hemmen om föräldramötet. Ansvar för funktionella föräldramöten ligger i regel hos den generellt inriktade elevvårdsgruppen. Klassföreståndaren deltar också vid föräldramötet.

Exempel

Man behöver plats för fem separata stationer. För funktionella övningar kan det till exempel fungera med en aula. Klassrum fungerar bra för stationer där man ska fundera över saker om man ställer stolarna så att alla ser varandra. Inledning 15 min. med ungdomarna och vårdnadshavarna i egna grupper. Skolans personal börjar med vårdnadshavarna och ungdomsarbetarna med ungdomarna.

Vid vårdnadshavarnas inledning berättar man om teman som kommit upp och varför man har bestämt sig för att ordna ett sådant här föräldramöte. Man berättar kort om kvällens program och att vårdnadshavarnas roll i gruppen är att inspirera/uppmuntra och väcka diskussion utan att erbjuda färdiga svar. Om det inte finns någon ansvarig vid stationen ska man följa anvisningarna. Man måste understryka att det är viktigt att hålla tiderna, så att föräldramötet inte drar ut på tiden. Man får inte förkorta/förlänga, annars blir det köbildning vid stationerna och diskussionen blir lidande. En station tar 20 minuter.

Vid ungdomarnas inledning berättar man också vad som kommer att hända under mötet. Man betonar att de känner skolan och hjälper gruppen att gå till rätt ställe. Ungdomarna delas upp i fyra grupper. Därefter ansluter vårdnadshavarna sig till grupperna så att medlemmar från samma familj inte är i samma grupp. Varje grupp får papper och penna, och en vuxen i varje grupp väljs ut till att vara sekreterare, som vid behov antecknar gruppens resultat.

Exempel på teman

- Sociala medier
- Jämlikhet och likabehandling
- Ungdomars fritid och rusmedel
- Samarbetsstation
- Uppskatta/acceptera olikheter
- Stärkande av självkänslan
- Kompisrelationer (mobbing).

Avslutning ca 30 min. ungdomarna och vårdnadshavarna tillsammans. Man diskuterar saker som kommit fram och tankar som stationerna har lyft fram. Om det inte uppstår någon diskussion, kan man leda diskussionen genom att till exempel reflektera över gruppernas funktionalitet; hur fungerade samarbetet, kändes gruppindelningen bra, och så vidare.

Det funktionella föräldramöteskonceptet kan också användas i samband med den gemensamma elevantagningen.

Ämnen

- Stärka och hitta sin egen väg (yrkesdrömmar)
- Självständighet och användning av pengar
- Studiestöd och ansökan om det
- Inför något nytt – självständiga studier (från grupp till individ), ansvar för sina egna studier.

8 Verksamhet i anslutning till den gemensamma elevantagningen

Niornas yrkesspeeddejting

Man bjuder in skolelevernas vårdnadshavare och/eller skolans tidigare elever för att berätta om sina yrken. Man kan fråga eleverna på förhand om vilka yrken de är intresserade av och försöka få representanter för dessa yrken att komma till skolan. På elevhandledarens lektion funderar eleverna i förväg ut frågor som de vill ställa till yrkesfolket. Det lönar sig att skriva upp frågorna och ta med dem och anteckningsmaterial till speeddejtingen.

Beroende på skolans storlek och antalet elever kan man behöva skaffa fram flera representanter för samma yrkesgrupp. Speeddejtingen kan genomföras klassvis eller så kan man dela upp eleverna i grupper enligt deras intresse. Yrkesgruppernas representanter kan grupperas enligt bransch eller så kan alla intervjuas av alla.

Skolan behöver bistå med en stor lokal med bord och stolar. Yrkesrepresentanterna sitter på sina platser och eleverna cirkulerar. Varje elev har fyra minuter på sig att ställa sina frågor och sedan gå vidare. En vuxen behöver alltså vara tidtagare. Elevhandledaren, skolungdomsarbetaren och lärarna kan delta i förberedelsen och genomförandet av speeddejtingen. Tyvärr är det omöjligt att uppfylla alla elevers önskemål. Dessutom kräver metoden ett stort kartläggnings- och kommunikationsarbete innan speeddejtingen kan genomföras. Ett lyckat evenemang stärker å sin sida elevernas uppfattning om det egna yrkesvalet och ifall branschen och dess krav passar just hen.

9 Lahtis ungdomstjänsters beställningsbara temapaket

Mediaprässi

Från och med årskurs 5, för en grupp på cirka 20 personer, 4 ledare, längd 90 min.

Mediaprässi är en metod för behandling av medieläskunnighet. Från början planerades den som en temalektion för grundskolan från och med årskurs 8, men snart visade det sig att den fungerar redan från årskurs 5. Under temalektionen går man i smågrupper igenom vilka saker och informationskällor i medierna man kan lita på och inte. Det finns även en fortsättningsdel till Mediaprässi som heter Mediapässi och i den dyker man djupare ner i nätbeteendets värld. Det rekommenderas att man börjar med Mediaprässi. Man kan dock kombinera

temalektionernas övningar och skraddarsy en lektion som passar gruppen.

Ämnen som behandlas

- Sanningen bakom klickbeten
- Brott mot yttrandefriheten
- Olika mediers perspektiv
- Bildens påverkan i nyhetsförmedlingen
- Utmaningar vid publicering av eget material
- Upphovsrätt
- Stöttestenar i sociala medier.

Mediapässi

Från och med årskurs 5, för en grupp på cirka 20 personer, 4 ledare, längd 75 min.

Mediapässi är fortsättningsdelen till Lahtis ungdomstjänsters temalektion Mediaprässi som behandlar medieläskunnighet. Mediapässi dyker djupare ner i behandlingen av nätmobbning och nätbeteende. Ämnena som behandlas är mer utmanande än i Mediaprässi och därför rekommenderas att gruppen först genomför Mediaprässi. Man kan dock kombinera temalektionernas stationer med varandra.

Ämnen som behandlas

- Filma inte en kompis i nöd – filmning och spridning av olämpligt material
- Jag en stjärna på sociala medier? – fallgropar i innehållsproduktion
- Nätmobbning
- Skadliga nätfenomen
- Hatpropaganda och dess effekter.

Kesäduuniblues

Från och med årskurs 8, för en grupp på cirka 20 personer, 3–4 ledare, längd 90 min.

Kesäduuniblues går igenom hela sommarjobbprocessen från att söka jobb till att få ett arbetsintyg. Temalektionen är planerad särskilt för ungdomar som söker sitt första sommarjobb, men den fungerar även med mer erfarna ungdomar. Ungdomarna har särskilt uppskattat intervjusimulatorens.

Ämnen som behandlas

- Olika slags sommarjobb och arbetstagarens egenskaper
- Arbetslivets terminologi
- Vi bekantar oss med platsannonser
- Misstag och framgångar vid skrivandet av en ansökan
- Innehållet i ungas CV
- Förberedelse inför intervjun
- Gruppintervjusimulering
- Regler i arbetslivet, unga arbetstagares rättigheter.

Rahakramppi

Från och med årskurs 8, 4–5 ledare, en på varje station, längd 90 min.

Rahakramppi är Lahtis ungdomstjänsters spelliknande metod om ungdomars självständiga användning av pengar. Ungdomarna fattar egna beslut i grupper, som ska klara sig en månad på en studerandes inkomst. Målet med metoden är att ge en försmak av livet som studerande och visa att man kan klara sig med lite pengar genom att göra smarta val.

Ämnen som behandlas

- Studerandes inkomst
- Hyresboende, val av bostad
- Smarta val vid matinköp
- Användning av pengar på fritiden
- Oförutsedda inkomster och utgifter

- Sparande
- Snabblån, kreditupplysning, cigarettreknare.

Virhearvio

Från och med årskurs 8, för en grupp på cirka 20 personer, 1–2 ledare, längd 90 min.

Virhearvio är en flyktrumsliknande lektion där man genom att lösa sex utmanande uppgifter kan förhindra en fiktiv bilolycka. Varje uppgift berättar historien om en ung person som befinner sig i risk i olyckan samt hens attityd i trafiken.

Ämnen som behandlas

- Vikten av att använda säkerhetsbälte samt lösa föremål i ett fordon
- Trafiken och rusmedelsbruk
- Olika slags ersättningar och avgifter
- Mobilanvändning i trafiken
- Agerande på en olycksplats
- Fortkörning och överdriven risktagning.

Temapaket för eget bruk samt tilläggsinformation

Tilläggsinformation om temapaketen fås av Jarno Koskelainen, Lahtis stads ungdomstjänster/Ungdomsinformation, tfn 050 383 6462 eller jarno.koskelainen@lahti.fi. Via [materialbanken](#) får du tillgång till temapaketen: Rahakramppi om självständig användning av pengar, Kesäduuniblues som tränar sökande av sommarjobb, Mediaprässi med övningar i medieläskunnighet och Mediapässi om socialt nätbeteende.